

Ronde Tafel Gesprek Tweede Kamer, mei 2022
Onafhankelijkheid, Dekolonisatie en geweld in Indonesië 1945-1950
Door drs. John Sijmonsbergen

“Hoe dikker het boek, hoe belangrijker de conclusies.” Dat is wat één van de onderzoekers ons vertelde. Zelfs de conclusie van dit zeer omvangrijke onderzoek is 500 pagina’s dik. Dus is er ook een ‘conclusie van de conclusie’. Met die enorme veelheid aan woorden ontstaat de behoefte om steeds verder samen te vatten. Daardoor kan een ‘frame’ groeien dat bijdraagt aan de polarisatie in het publieke debat over dekolonisatie. Helaas zien we dat ook hier gebeuren.

De wetenschap ligt in deze tijden al te vaak onder vuur en daar wil ik niet aan bijdragen. De wetenschap is één van de ankers in onze samenleving. Bovendien is geschiedschrijving zelden objectief; het zegt vaak meer over de eigen tijd dan over het verleden. Ook dit onderzoek ontkomt niet aan enige vorm van ‘bias’. Over het algemeen vind ik dat er grondig werk is verricht.

Wat ik jammer vind is dat het onderzoek te gemakkelijk aanleiding heeft gegeven tot stigmatiserende generalisaties. Het onderzoek draagt daardoor (onbedoeld) bij aan een frame dat een hele generatie mensen veroordeelt. Ik hoop met onderstaande punten bij te dragen aan de, naar mijn mening, broodnodige nuance in het debat over dit onderwerp.

1. Eerst een algemene opmerking. Ik ben in mijn eigen historisch onderzoek en ook in mijn netwerk geen veteraan of actieve militair tegengekomen die oorlogsmisstanden wil wegpoetsen of goedpraat. De feiten mogen en moeten wat hen betreft op tafel komen. Het zijn vooral de generalisaties die pijn doen en weerstand oproepen.
2. Door de algemene titel van het onderzoek ontstaat de indruk dat het onderzoek het gehele naoorlogse militaire conflict in Indonesië behandelt. Dat is niet het geval. Ik citeer uit de conclusie: *‘De focus van het programma lag in het bijzonder op het gebruik van extreem geweld door de Nederlandse krijgsmacht’* in de periode 1945-1949. Zo is er bijvoorbeeld geen onderzoek verricht naar humanitair- en opbouwwerk door de Nederlandse krijgsmacht, noch naar het reguliere militaire optreden met proportioneel geweld of het optreden uit militaire noodzaak. Ook het Indonesische geweld na de Bersiap-periode is niet onderzocht. Door deze focus op *extreem geweld* door Nederlandse troepen is er slechts in de kantlijnen ruimte voor context en meerdere perspectieven. Het levert op die manier geen compleet beeld op van het militair optreden in die periode.
3. De onderzoekers beamen dat de onderbouwing vooral kwalitatief van aard is en niet kwantitatief. Dat leidt tot aannames als het gaat om de schaal van slachtoffers en feiten. De onderzoekers geven aan dat een geschat aantal van 5.000-6.000 militairen direct betrokken was bij extreem geweld. Dat is in absolute aantallen veel, maar betreft in verhouding tot het enorme totaal van 200.000 aanwezige Nederlandse militairen een beperkt aandeel. Een ander belangrijk cijfer betreft de 409 getelde gevallen. Ook dit geeft aan dat verreweg de meeste veteranen niet rechtstreeks bij extreem geweld betrokken waren. Zij worden echter in de conclusies meegezogen in het betoog om het gehele politieke en militaire apparaat verantwoordelijk te houden voor het extreme geweld.
4. Op mijn vraag aan de onderzoekers of de resultaten nieuw waren, werd beaamd dat het onderzoek vooral het *‘inkleuren van bekende informatie’* betrof en dat er *‘nevenstaande inzichten’* waren opgedaan. Sinds 1969 waren de meeste feiten al in diverse studies onderzocht en gepubliceerd. Nieuw lijkt vooral de zoektocht naar het structurele karakter en de schuldvraag die aan het historisch onderzoek wordt gekoppeld.

Kortom, er is grondig en uitvoerig onderzoek gedaan. Slechts een paar van de vele conclusies die getrokken worden krijgen veel aandacht. Dat leidt tot een eenzijdig en ongenueanceerd beeld. Dat valt de onderzoekers niet zozeer te verwijten. Maar voor u politici (en ook de media) is het van belang om alle informatie goed te wegen en niet te generaliseren. Dat is van belang voor die grote meerderheid van naoorlogse veteranen en burgers (en hun inmiddels meer dan 2 miljoen nazaten) die zich niet aan excessief geweld hebben schuldig gemaakt.